

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

4.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

4.1.1 สภาพทางกายภาพ

หมู่บ้านฝายมูล หมู่ที่ 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าคา ห่างจากตัวอำเภอท่าวังมาไปทางทิศใต้ประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองจังหวัดน่านประมาณ 39 กิโลเมตร ตัวหมู่บ้านติดกับเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (น่าน – ท่งช้าง) อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดลำน้ำย่าง ตำบลท่าวังผา
ทิศตะวันออก	ติดเขตพื้นที่หมู่บ้านอยู่ ตำบลจอมพระ
ทิศตะวันตก	ติดเขตพื้นที่บ้านดอนชัย ตำบลท่าวังผา และบ้านต้นฮ้าง ตำบลป่าคา
ทิศใต้	ติดเขตพื้นที่หมู่บ้านสบย่าง ตำบลป่าคา

หมู่บ้านฝายมูล ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสลับเนินเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่บริเวณที่เป็นเนินเขา มีลักษณะเป็นหินแร่และดินลูกรัง มีพื้นที่ทั้งหมด 14,653 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าใช้สอยของหมู่บ้านจำนวน 11,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 75.07 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 2,192 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.96 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้แบ่งเป็นพื้นที่นาจำนวน 2,092 ไร่ และพื้นที่สวน 100 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 95.44 และ 4.56 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีจำนวน 1,461 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.97 ของพื้นที่ทั้งหมด สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้ในหมู่บ้าน คือ ลำน้ำย่าง

4.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านฝายมูล มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ดังนี้

การคมนาคม เส้นทางคมนาคมที่ใช้ติดต่อกับชุมชนอื่น ได้แก่ เส้นทางคมนาคมในหมู่บ้าน ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคาพร้อมกับชาวบ้านได้สละพื้นที่ของตนบางส่วน ติดต่อกับหมู่บ้านต้นฮ้าง ตำบลป่าคา และหมู่บ้านดอนชัย ตำบลท่าวังผา นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงแผ่นดิน 108 (น่าน – ท่งช้าง) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ

แหล่งน้ำใช้ภายในหมู่บ้าน แบ่งเป็นแหล่งน้ำใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและเพื่อใช้ในการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ แหล่งน้ำใช้เพื่ออุปโภคบริโภค จากจำนวน 305 ครัวเรือน มีการใช้

น้ำจากประปาตำบลจำนวน 295 ครั้วเรือน มีบ่อน้ำต้นคิดเป็นร้อยละ 70 ของครั้วเรือนทั้งหมด และมีจำนวน 5 ครั้วเรือนที่มีบ่อน้ำบาดาล ส่วนน้ำใช้เพื่อการเกษตร จะใช้น้ำจากลำน้ำอย่าง

ไฟฟ้า ชาวบ้านภายในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทั้ง 305 ครั้วเรือน

โทรศัพท์ ครั้วเรือนที่มีโทรศัพท์บ้านใช้คิดเป็นร้อยละ 30 ของครั้วเรือนทั้งหมด นอกจากนี้พบว่า เกือบทุกครั้วเรือนมีการใช้โทรศัพท์มือถือ

สถานพยาบาล เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ชาวบ้านมักใช้บริการจากสถานีอนามัยตำบล ปาคาที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านต้นล่างและโรงพยาบาลประจำอำเภอท่าวังผา ซึ่งห่างจากตัวหมู่บ้าน ประมาณ 2 กิโลเมตร และ 1 กิโลเมตร ตามลำดับ

โรงเรียน เด็กในหมู่บ้าน หากเป็นเด็กเล็กจะเข้าเรียนที่ศูนย์เด็กเล็กประจำหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่วัดฝายมูล หลังจากนั้นจะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน คือ โรงเรียนบ้านฝายมูล และศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ

สถาบันการเงิน ชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมใช้บริการธนาคารออมสิน จำกัด สาขาท่าวังผา เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินออมและกู้ยืมทั่วไป ส่วนแหล่งเงินกู้เพื่อการเกษตรจะนิยมกู้ยืมจากสหกรณ์ การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ซึ่งทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอ ท่าวังผา

หน่วยงานราชการ ภายในเขตหมู่บ้านไม่มีหน่วยงานของราชการตั้งอยู่ภายในพื้นที่

ร้านค้า ในหมู่บ้านมีร้านค้าทั้งหมดจำนวน 15 แห่ง แบ่งเป็นร้านขายของชำจำนวน 9 แห่ง และแผงขายผลิตภัณฑ์จากการตีเหล็กจำนวน 6 แห่ง นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีตลาดสด จำนวน 2 แห่ง แต่แหล่งที่ชาวบ้านนิยมไปจับจ่ายใช้สอยคือ ตลาดสดเทศบาลอำเภอท่าวังผา

นอกจากนี้ ในหมู่บ้านยังมีบริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวที่สัญจรผ่านไปมา ซึ่งเปิดทำการโดยเอกชน จำนวน 1 แห่ง คือ โคโค้นท์รีสอร์ท

4.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ราษฎรในหมู่บ้านฝายมูลสืบเชื้อสายมาจากชาวไทยพวน มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองขวาง เมืองมอก และเมืองสุย ซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองที่อยู่ในการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การอพยพของชาวไทยพวนเข้ามาสู่ประเทศไทย คาดว่ามีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น ถูกกวาดต้อนมาเพราะสงคราม การอพยพเข้ามาด้วยความสมัครใจเพราะเกิดการลัดคัตป่าดเคือง หรือถูกข่มเหงจากพวกญวนด้วยกัน

การอพยพของชาวไทยพวนบ้านฝายมูล สันนิษฐานว่าอพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ประมาณ พ.ศ. 2377 ซึ่งในขณะนั้น กรมพระราชวังบวรสถานมงคลได้ยกกองทัพไปปราบฎณที่ครองเมืองพวนอยู่ เมื่อได้ชัยชนะจึงได้อพยพชาวไทยพวนบางส่วนเข้ามาในอาณาจักรไทยตามหัวเมืองต่างๆ ซึ่งกลุ่มที่ได้อพยพมายังหัวเมืองฝายเหนือ อาทิ ชาวไทยพวนบ้านฝายมูล อำเภอท่าวังผา ชาวไทยพวนบ้านห้วยบึงพวน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ชาวไทยพวนบ้านทุ่งไต้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ชาวไทยพวนบ้านปากฝาง อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นต้น

4.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

4.3.1 สภาพทางสังคม

หมู่บ้านฝายมูลประกอบด้วยประชากรจำนวน 305 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,360 คน โดยแบ่งเป็นประชากรชายจำนวน 657 คน และประชากรหญิงจำนวน 703 คน มีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4 คน ซึ่งแบ่งเป็นโครงสร้างประชากรตามอายุได้ดังนี้ ประชากรที่มีสัดส่วนสูงที่สุดอยู่ในช่วงวัยทำงาน ช่วงอายุ 20-45 ปี และประชากรในช่วงวัยเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนต่ำที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรของบ้านฝายมูลจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	สัดส่วนต่อจำนวนประชากรทั้งหมด (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 15 ปี	30
15-19 ปี	15
20-45 ปี	30
46-60 ปี	15
สูงกว่า 60 ปี	10
รวม	100

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายยุทธนา ดวงประการ กำนันตำบลปากา ณ วันที่ 25 เมษายน 2547

การศึกษาประชากรในหมู่บ้าน พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) คิดเป็นร้อยละ 35 ส่วนประชากรที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษาพบว่ามีสัดส่วนที่เท่ากันคือคิดเป็นร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบว่ามีประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านฝายมูล

ระดับการศึกษา	สัดส่วนต่อจำนวนประชากรทั้งหมด (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	5
ระดับประถมศึกษา	10
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	35
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	40
ระดับอุดมศึกษา	10
รวม	100

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายยุทธนา ดวงประกายกร กำนันตำบลป่าคา ณ วันที่ 25 เมษายน 2547

หมู่บ้านฝายมูล เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดตั้งองค์กรชุมชน ดังจะเห็นได้จากการที่มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนทางสังคม (SIF) จังหวัดน่าน ตามโครงการสืบสาน ร้อยรัด พัฒนาไทยพวนบ้านฝายมูล ในปี 2543 จำนวนเงิน 192,684 บาท หลังจากนั้นกองทุนทางสังคม ได้พิจารณาเห็นว่าสภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล ได้นางบประมาณไปพัฒนากลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านจำนวน 22 องค์กรจนประสบผลสำเร็จ มีการจัดองค์กรและบริหารองค์กรได้เด่นชัด จัดเป็นชุมชนเข้มแข็งชุมชนหนึ่งในอำเภอท่าวังผา ในปี 2545 จึงได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนจำนวน 259,998 บาท ให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ (ธุรกิจชุมชน) อำเภอท่าวังผา โดยให้ชุมชนไทยพวนบ้านฝายมูล เป็นที่ตั้งศูนย์ฯ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อถักทอเครือข่ายประชารัฐจากพหุภาคี 4 ฝ่าย อันได้แก่ ฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายองค์กรเอกชน และฝ่ายประชาชน
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต วิถีชีวิต และการดำรงชีวิตของชุมชนไทยพวนบ้านฝายมูล ตามแนวพระราชดำริในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเอง

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กรต่างๆ และชุมชนในเขตบริการอำเภอท่าวังผา (10 ตำบล 89 หมู่บ้าน) ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง
4. เพื่อสนับสนุนและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนอื่นๆ ที่รัฐและองค์กรเอกชนสนับสนุนของอำเภอท่าวังผาให้ดียิ่งขึ้นไป
(ประสาธ ชัยมิ่ง, ประธานศูนย์การเรียนรู้ (ธุรกิจชุมชน) อำเภอท่าวังผา)

ปัจจุบันกลุ่มองค์กรชุมชนในหมู่บ้านฝายมูลมีจำนวนทั้งหมด 24 กลุ่ม แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตีเหล็กและกลุ่มทอผ้า เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การรวมกลุ่มภายในหมู่บ้านฝายมูล

กลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	ประธาน
กลุ่มตีเหล็ก	73	นายสุทัศน์ ตาลาว
กลุ่มทอผ้า	45	นางประยูร ปาที
กลุ่มทำขนม	15	นายสมปอง พิชะ
กลุ่มจักสาน	15	นายคั่น จิณบัน
กลุ่มทำแคบหมู	10	จางจินดา อูปรี
กลุ่มดนตรีพื้นเมือง	10	นายคำ ถาอิน
กลุ่มตัดเย็บ	17	นางอำพร พลเล็ก
กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า	10	นายแปลง ตาลาว
กลุ่มผู้ใช้น้ำเหมืองฝาย	305 คริวเรือน	นายเกษม สิทธิ
กลุ่มผู้สูงอายุ	115	นายเกษม สิทธิ
กลุ่มเกษตรพื้นฟู	34	นางทองใบ ศิริ
กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน	246	นายพงษ์ศักดิ์ ยาวิไชย
กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	1,360	นายบุญนักร ปรารมภ์
กลุ่มศูนย์สวัสดิการการตลาด	250	นายเสน่ห์ ธิลาว
กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	22	นายสมบัติ ฆะปัญญา
กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน	305 คริวเรือน	นายสมเพชร ยาวิไชย
กลุ่มเยาวชน	90	นายภีรพงษ์ อี๊ดดลาว
กลุ่มสมุนไพรร	30	นางบานเย็น ชัยมิ่ง
กลุ่มสวัสดิการกองทุนฌาปนกิจ	1,360	นายสว่าง วิชา

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	ประธาน
กลุ่มข้าวซ้อมมือ	15	นางขันธรัตน์ ดวงประภากร
กลุ่มสงเคราะห์ราษฎร	300 คริวเรือน	นายมนู ทิลาว
กลุ่มบันอัฐ	15	นายเกรียงศักดิ์ ไชยมิ่ง
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	300	นางประยูร ปาทิ
กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาชุมชน	365	นายอภัย ธิมา

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายยุทธนา ดวงประภากร กำนันตำบลป่าคา ณ วันที่ 25 เมษายน 2547

4.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกครัวเรือนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยครัวเรือนละ 2-3 ไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว ข้าวโพด และทำสวนผัก โดยมีสัดส่วนเท่ากับอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น รับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 45 ที่เหลืออีกร้อยละ 10 ประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย และรับราชการ เป็นต้น อาชีพเสริมที่สำคัญของชาวบ้านคือการตีเหล็ก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากร และกว่า 250 ครัวเรือนทำการทอผ้า รายได้เฉลี่ยของคนในหมู่บ้านเท่ากับ 50,000-70,000 บาท/ครัวเรือน/ปี แยกเป็นรายได้จากภาคเกษตรประมาณ 20,000-30,000 บาท/คน/ปี และรายได้นอกภาคเกษตรประมาณ 30,000-60,000 บาท/คน/ปี สำหรับค่าจ้างรายวันของคนในหมู่บ้าน แบ่งได้เป็นอัตราค่าจ้างแรงงานชายอยู่ระหว่าง 140-160 บาท/วัน และอัตราค่าจ้างแรงงานหญิงอยู่ระหว่าง 100-130 บาท รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การประกอบอาชีพ

ชนิดงาน/อาชีพ	สัดส่วน (ร้อยละ)	อายุ (ปี)	ช่วงเดือนที่ทำ	หน่วยงานสนับสนุน	รายได้/คน/ปี (บาท)
อาชีพหลัก					
การเกษตร	40	25-50	พ.ค. - ต.ค.	เกษตรอำเภอทำวังผา สหกรณ์การเกษตร อ.ก.ส.	30,000
รับจ้างทั่วไป	60	20-60	ตลอดปี	-	84,000
อื่นๆ ^{1/}					

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ชนิดงาน/อาชีพ	สัดส่วน (ร้อยละ)	อายุ (ปี)	ช่วงเดือนที่ทำ	หน่วยงานสนับสนุน	รายได้/คน/ปี (บาท)
อาชีพเสริม ตีเหล็ก	10	40-70	ตลอดปี	อุตสาหกรรมจังหวัด อ.บ.ต.ป่าคา SIF	24,000
ทอผ้า	18	40-70	ตลอดปี	อุตสาหกรรมจังหวัด อ.บ.ต.ป่าคา พัฒนาชุมชน	30,000
ทำขนม	1	25-50	ตลอดปี	อ.บ.ต.ป่าคา	40,000
ผลิตแคบหมู	0.7	25-50	ตลอดปี	SIF	40,000
ผลิตสมุนไพร	2.2	25-45	ตลอดปี	สหกรณ์การเกษตร	40,000

หมายเหตุ : "อื่น ๆ" ได้แก่ อาชีพรับราชการ ค้าขาย เป็นต้น

อาชีพทำขนม ผลิตแคบหมู และผลิตสมุนไพร ได้รับการสนับสนุนทั้งจาก อบต.ป่าคา SIF และสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา
ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายยุทธนา ดวงประการ กำนันตำบลป่าคา ณ วันที่ 25 เมษายน 2547

4.4 ทูทางสังคมและภูมิปัญญาชาวบ้านของประชากรในหมู่บ้าน

ราษฎรในหมู่บ้านฝายมูล สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยพวนยี่ดอาชีพตีเหล็กและทอผ้ามาตั้งแต่อดีต หลังจากที่ได้อพยพถิ่นฐานมายังพื้นที่จังหวัดน่าน พร้อมกับนำเอาวัฒนธรรมการตีเหล็กและทอผ้าที่ได้สืบทอดกันมา ถ่ายทอดสู่ลูกหลานจนถึงรุ่นปัจจุบัน ก่อให้เกิดช่างฝีมือในการตีเหล็กและทอผ้า ซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลของชุมชน อาทิ

1. นายเสริญ ฆะปัญญา อายุ 62 ปี ประสบการณ์ 30 ปี
2. นายแสง สิงห์ลาว อายุ 67 ปี ประสบการณ์ 30 ปี
3. นายสุทัศน์ ตาลาว อายุ 45 ปี ประสบการณ์ 18 ปี
4. นางเป็ง จิณปัน อายุ 59 ปี ประสบการณ์ 20 ปี
5. นางจันทร์ จิณปัน อายุ 54 ปี ประสบการณ์ 20 ปี

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ ซึ่งได้สร้างประโยชน์ให้กับหมู่บ้านและชุมชนเป็นอย่างมาก อาทิ พระครูกิตตินันทคุณ เจ้าอาวาสวัดฝายมูล อาจารย์ทวี พิยะ อาจารย์ประสาท

ไชยมิ่ง นายเกษม สิริธิ ผู้นำชุมชนคนเก่า รวมถึงนายยุทธนา ดวงประภากร กำนันตำบลป่าคา ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนคนปัจจุบัน เป็นต้น

หมู่บ้านฝายมูลยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยพวนที่มีมาในอดีต อันได้แก่ ประเพณีกำฟ้า ซึ่งจะประกอบพิธีกำฟ้า หรือที่เรียกว่าประเพณี "ฮีบ้าน" ทุกๆ 3 ปี (2 ปี สาม 3 ปี ไชว) ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ เพื่อบวงสรวงเจ้าหลวงเหมยฟ้า (เจ้าชมพู) บรรพบุรุษของชาวไทยพวน นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่น เช่น ประเพณีกำมาฮั่ว มาฮาย ประเพณีกำเกียง หรือกำไลสี่ไลเกียง ประเพณีการแต่งงานฮีดลาว และประเพณีทานสลากห่อข้าวดำดิน เป็นต้น

หมู่บ้านยังมีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเรียกว่าภาษาพวน ซึ่งใช้พูดมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

ภาษาพวน	คำอ่าน	ภาษาไทย
มากับเผอ	มา-กั๊บ-เผอ	มากับใคร
มามะเลอ	มา-มีะ-เลอ	มาเมื่อไหร่
เฮ็ดกะเลอ	เฮ็ด-กัะ-เลอ	ทำอะไร

ถึงแม้ว่าจะยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี แบบชาวไทยพวนที่สืบทอดมาแต่อดีต แต่ชาวบ้านในหมู่บ้าน ก็ยังคงไม่ลืมที่จะให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีตามแบบพุทธศาสนิกชน มีการร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

4.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนหรือช่วยเหลือชาวบ้านตลอดจนกิจกรรมภายในหมู่บ้านฝายมูล มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักการเมืองท้องถิ่นและสมณะเพศ โดยบางหน่วยงานจะสนับสนุนในหลายๆ กิจกรรมของหมู่บ้าน เช่น กองทุนทางสังคม และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา ที่สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มองค์กรในหมู่บ้านหลายๆ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มทำแคบหมู กลุ่มตัดเย็บ กลุ่มข้าวซ้อมมือ เป็นต้น ส่วนบางหน่วยงานก็เฉพาะเจาะจงกลุ่มที่จะช่วยเหลือ เช่น กลุ่มฮักเมืองน่านที่เข้ามาสนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น ทั้งนี้หน่วยงานที่มีบทบาทมากที่สุดที่ราษฎรในหมู่บ้านขอรับการช่วยเหลือ คือ สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าวังผา ซึ่งสนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตรและอื่นๆ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

หน่วยงาน/องค์กร	ความช่วยเหลือที่ได้รับ
องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าวังผา	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	เป็นแหล่งเงินทุนแก่ชาวบ้าน
สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา	เป็นแหล่งเงินทุนแก่ชาวบ้าน
	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน
ธนาคารออมสิน สาขาท่าวังผา	เป็นแหล่งเงินออมของชาวบ้าน
ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1	สนับสนุนด้านเงินทุนและการฝึกอบรมแก่กลุ่มตีเหล็ก
อุตสาหกรรมจังหวัดน่าน	สนับสนุนด้านเงินทุนและการฝึกอบรมแก่กลุ่มตีเหล็ก
กองทุนทางสังคม (SIF)	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน
	สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
กรมประชาสงเคราะห์	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
สำนักงานเกษตรอำเภอท่าวังผา	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกรฟื้นฟูของหมู่บ้าน
กลุ่มฮักเมืองน่าน	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของหมู่บ้าน
ป่าไม้อำเภอท่าวังผา	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้าน
กองทุนสาธารณสุขตำบลป่าคา	สนับสนุนเงินทุนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
กรมอนามัย	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาชุมชน
การศึกษานอกโรงเรียนท่าวังผา	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มตัดเย็บของหมู่บ้าน
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มตัดเย็บของหมู่บ้าน
สส.คำรณ ณ ลำพูน	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มตัดเย็บของหมู่บ้าน
หลวงพ่อดวงพระราชารัตนเมธี (กทม.)	สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มดนตรีพื้นเมืองของหมู่บ้าน

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายยุทธนา ดวงประกายกร กำนันตำบลป่าคา ณ วันที่ 25 เมษายน 2547

4.6 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา

4.6.1 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน

การพัฒนาของหมู่บ้านฝ่ายมูลตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา โดยความสนับสนุนจากหน่วยทั้งภาครัฐและเอกชน กอปรกับความสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้ปัจจุบันภาพรวมของหมู่บ้านมีการพัฒนาที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยวัฒนธรรมประเพณี ที่มีแต่เดิมก็ยังคงถูกรักษาไว้ได้ดี ตลอดจนชาวบ้านพยายามที่จะดำรงรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิต

แบบเดิมไว้ไม่ให้ถูกสิ้นไปพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่แพร่ไปสู่ทุกชุมชนในปัจจุบัน นอกจากนี้หมู่บ้านฝายมูลยังได้รับคัดเลือกให้เป็น "หมู่บ้านเป็นสุข" หรือ "บ้านจ๋มเมืองเย็น" ประจำปี 2547 อีกด้วย

4.6.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข

ความเจริญเติบโตของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี อันเกิดจากการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบข้างเคียงที่เป็นผลจากการพัฒนาแต่อย่างใด จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ด้วยอุปนิสัยที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในหมู่บ้านฝายมูล คือ มีความสามัคคี ชยันขันแข็ง และภูมิใจในความเป็นไทยพวนของตน และยึดถือวัฒนธรรมประเพณีแต่เดิมไว้อย่างเคร่งครัด ทำให้ชุมชนแห่งนี้แทบจะไม่มีปัญหาใดๆ ที่รุนแรงเกิดขึ้นเลย

ปัญหาที่พบในชุมชน จะมีบ้างก็เป็นปัญหาด้านหนี้สินที่เกิดจากชาวบ้านได้ไปกู้ยืมกับทางสหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทำวงฉา รวมถึงเงินกู้นอกระบบ แต่กิจกรรมที่เกิดจากกลุ่มธุรกิจชุมชนในหมู่บ้าน ได้สร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านมากขึ้น ก็ช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง

4.7 ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้าน

สรุปภาพรวมของหมู่บ้านฝายมูล พบว่า หมู่บ้านมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนไปได้อีกมาก ด้วยเหตุผลหลายประการได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ ความมีเอกลักษณ์ในเรื่องถิ่นฐานเดิม ภาษา วัฒนธรรม และอุปนิสัย รวมถึงความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรที่ก่อตั้งในชุมชน นอกจากนี้หมู่บ้านยังได้เป็นที่จัดตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอทำวงฉา และยังเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลปากา ที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่องในการดำเนินการเกี่ยวกับแผนแม่บทชุมชน